

SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI ILOHOTLARINING TARIXIY TAHLILI XUSUSIDA (Navoiy viloyati misolida)

Xalilova Go'zal

Hojiyeva Sarvara

Tarix fakulteti talabalari

S.I.Xamrayeva

Ilmiy rahbar: NavDU katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tarixiy tahlil, qiyosiy taqqoslash, xronologik ketma-ketlik tamoyillari asosida Navoiy viloyati statistika boshqarmasi, davlat arxivi materiallari yordamida hamda qabul qilingan davlat dasturlari asosida Navoiy viloyatida bajarilgan vazifalar, xalqaro hamkorlik dasturlari doirasida sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilgan islohotlarning o'rganilishi natijasida olingan ma'lumotlar asosida aholi salomatligini tiklash, ayniqsa, viloyatning olis hududlarida bu boradagi e'tibor va sohaning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, onalik va bolalikni himoya qilish maqsadida olib borilgan vazifalar hamda o'zgarishlar bayon etiladi.

Kalit so'zlar: mustaqillik, mamalakat, islohot, aholi, salomatlik, sog'liqni saqlash, tibbiyot, qonun, qaror.

O'zbekiston Respublikasi o'z mustaqilligiga erishishi bilan boshqa sohalar kabi sog'liqni saqlash tizimiga e'tibor qaratib, sohada katta yutuqlarga erishdi. Mamlakatda mustaqillik yillarida sog'liqni saqlash tizimi muammolarini bartaraf etish va sohani rivojlantirish bo'yicha amaliy ishlar yo'lga qo'yildi. "Xalqimiz salomatligini mustahkamlash, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, biz uchun hayotiy muhim masalaga aylandi"¹³. Sog'liqni saqlash tizimi faoliyatining tashkiliy masalasida Navoiy viloyatida bir qancha ijobiy natijalar qo'lga kiritildi. Sog'liqni saqlash tizimining ta'minoti sohasida O'zbekiston davlat ahamiyatiga ega bo'lgan tibbiyot mustaqilligiga erishish va uni saqlab qolishga alohida e'tibor qaratdi. Buni soha rivoji uchun qabul qilinayotgan juda ko'plab farmon, qonun va qarorlardan ham bilish mumkin.

Tarixga nazar tashlansa, 2000–2001-yillardan boshlab mamlakatimizda sog'liqni saqlash tizimidagi kamchiliklarni tuzatish, mavjud muammolarning oldini olish maqsadida qator ishlar amalga oshirildi. Birgina qishloq vrachlik punkt (QVP) larining faoliyatini rivojlantirish orqali o'sha davrda tibbiyot sohasida yuqori natija va o'zgarishlarga erishish mumkinligi ayon edi. Navoiy viloyatida ham QVPlar faoliyatini takomillashtirish islohotlar zahirida bo'lgan asosiy vazifalardan biri bo'ldi. Bu boradagi ishlarni sifatli va samarali tashkil etish va davlat dasturining bajarilishini nazorat qilish har doim davlatining diqqat markazida bo'ldi. Navoiy viloyati sog'liqni saqlash boshqarmasi boshlig'i A.Nosirovning 2001-yil 15-iyunda "O'zbekiston Respublikasi

¹³ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси.//Халқ сўзи, 2018 йил, 29 декабрь.

Sog'liqni saqlash Vazirligining bir guruh mutaxassislarini kutib olish, joylashtirish va ish jarayonini tashkil qilish to'g'risida"gi №188-sonli buyrug'i chiqarildi. Unda O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash Vazirligi tomonidan viloyatda faoliyat ko'rsatib turgan 62 ta vrachlik punkt (QVP)larining aholiga ko'rsatayotgan tibbiy yordamini yanada yaxshilash maqsadida bir guruh mutaxassislarni viloyatga 2001-yil 19-iyundan xizmat safariga yuborilishi, ularni kutib olish, mehmonxonalarga joylashtirish, ovqatlanish va ish jarayonidan unumli foydalanishni tashkil etish bo'yicha vazifalar mas'ullarga yuklatilishi to'g'risidagi masalalar aks etgan. Mazkur buyruqda belgilab berilishicha, vazirlik tomonidan yo'llangan ishchi guruhi viloyat tumanlarida quyidagi guruhlariga bo'lingan holda faoliyat olib borgan va QVPlar faoliyatining oshishiga, aholi salomatligi uchun olib borilayotgan ishlar ko'lamining rivojiga o'z hissasini qo'shgan. Buyruqqa binoan "Viloyat hududida joylashgan 62 ta QVP 4 guruhga bo'lingan.

I.Birinchi guruhga – Yangi Zarafshon (Abay, Daugiztau, Muruntau) QVPlari, Tomdi va Uchquduq tumani QVPlari kiritilsin. Jami 7 ta QVP. Ushbu guruhga Viloyat sog'liqni saqlash boshqarmasi boshlig'ining o'rinbosari Z.U.Sharipov qo'shilsin.

Ikkinchi guruhga – Qiziltepa tumanida 16 ta QVP, Navoiy tumanida 8 ta QVP. Jami 24 ta QVP. Ushbu guruhga viloyatda "Salomatlik" loyihasini hayotga tadbqiq etish byurosi direktori J.A. Abdulqodirov qo'shilsin.

Uchinchi guruhga – Nurota tumanida 7 ta QVP, Navbahor tumanida 6 ta QVP, Konimex tumanida 4 ta QVP, jami 17 ta QVP. Guruhga Viloyat sog'liqni saqlash boshqarmasi terapevti N.Shodiev qo'shilsin.

To'rtinchi guruhga – Xatirchi tumani 14 ta QVP, ushbu guruhga Viloyat sog'liqni saqlash boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari Yu.A.Avezov qo'shilsin.

II. "Viloyat sog'liqni saqlash boshqarmasi yonidagi avtobaza direktori R.Sadikovga:
- har qaysi guruhga bittadan avtomashina va yetarli miqdorda yoqilg'I ajratilishi topshirilsin.

III. Tuman markaziy shifoxonasi bosh vrachlariga:
-borgan mutaxassislarni mehmonxonalarga joylashtirish, ovqatlanishlariga sharoit yaratib berish topshirilsin.

IV.Tuman sanitariya – epidemiologiya stantsiyalari (SES) bosh vrachlariga:
-mehmonlar yashaydigan mehmonxonalarning, ovqatlanadigan oshxonalarning sanitariya tozaligini tashkil qilish va qattiq nazorat qilish topshirilsin".

Ushbu yillarda QVP shifokolarining sonini oshirilishiga ham katta e'tibor qaratildi. Respublika bo'yicha 199-2005-yillarda QVP vrachlari soni 25 foizga ko'paydi. Ular orasida umumiy amaliyot shifokorlari (UASh) hissasi 2 marta 2002-yildagi 4,6 foizdan 2010-yilda 9,7 foizga ortdi. 1996–2001-yillarda Onalar va bolalar sog'lig'ini muhofaza qilish va yaxshilashga qaratilgan e'tiborga loyiq ishlar amalga oshirildi. Butun Respublika bo'ylab Ona va bola sog'lig'ini yaxshilashda turli xalqaro, "XOUP", davlat va nodavlat tashkilotlar, "Sog'lom avlod uchun" va boshqa tashkilotlar bilan birga bir qancha ishlar amalga oshirildi. Bunday chora – tadbirlarni muvofiqlashtirish va ularning

samaradorligiga erishish uchun va sog'liqni saqlash vazirligining 2001-yil 9-apreldagi 146-sonli buyrug'ini bajarish maqsadida Navoiy viloyati sog'liqni saqlash boshqarmasi boshlig'i A.Nosirovning 2001-yil 20-aprelda №107 – sonli buyrug'i chiqdi. Ushbu buyruqqa asosan:

1. Xalqaro hukumat va nodavlat tashkilotlar ishtirokida Ona va bola sog'ligini yaxshilashda qilinayotgan ishlarni muvofiqlashtiruvchi guruh tuzish;

2. Xalqaro hukumat va nodavlat tashkilotlar tomonidan Ona va bola sog'ligini yaxshilashga qaratilgan tadbirlarni muvofiqlashtiruvchi guruh a'zolariga:

3. Xalqaro, hukumat va nodavlat tashkilotlar tomonidan Ona va bola sog'ligini yaxshilashga qaratilgan tadbirlarga faol qatnashish va ishlarning natijasi samarali bo'lishi uchun zarur shart – sharoitlar yaratilsin.

4. Buyruqni bajarilish nazorati VSSB boshlig'ining o'rinbosari T.Ya.Ravshanovaga yuklatilsin¹⁴.

Ushbu yo'nalish doirasida "VSSB ning 2001-yil 26-aprel №117 – sonli buyrug'iga asosan 2001-yil 1–3-may kunlari Qiziltepa tuman markaziy shifoxonasida "Ona suti bilan oziqlantirish" mavzusida XOUP tashkiloti bilan hamkorlikda seminar o'tkazildi. Buyruqqa asosan seminarni o'tkazish uchun Qiziltepa tuman markaziy shifoxonasi bosh vrachi O.Jumayev barcha shart-sharoitlarni yaratib berdi va seminarga akusher-ginekologlar, doya, hamshiralarning ilovaga muvofiq ishtiroki ta'minlandi¹⁵.

O'sha davrda Navoiy viloyatida onalar va chaqaloqlar salomatligini himoya qilishda tug'ruq jarohatlarining oldini olish asosiy jihatlardan hisoblandi. VSSBning 2001-yil 13-iyundagi №1823-sonli buyrug'i¹⁶ga binoan tug'ruq jarohatlarining oldini olish va O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash Vazirining 2001-yil 16-apreldagi 157-sonli buyrug'ining bajarilishini ta'minlash maqsadida "Viloyat bolalar shifoxonasi Respublika shoshilinch tez yordam ilmiy markazi (RSHTYOIM) Navoiy filiali tug'ruq komplekslari, shahar va tumanlar markaziy shifoxonalari vrachlariga viloyat davolash profilaktika muassasalarida tug'ruq jarayonlari profilaktikasiga e'tibor kuchaytirilishini, Sog'liqni saqlash vazirligining 2001-yil 16-apreldagi 157-sonli buyrug'i yo'llanma va ijro uchun qabul qilinishi ta'kidlangan. Bundan tashqari joylarda sodir bo'layotgan tug'ruq jarohatlari va ular natijasida sodir bo'layotgan o'lim holatlari chuqur o'rganilib, ularning oldini olish chora – tadbirlarining belgilanishi to'g'risida, shuningdek, SSVning 2001-yil 16-apreldagi 157-sonli buyrug'i ilovalarida ko'rsatilgan tug'ruq jarohati, ularni oldini olish va davolashdagi uslubiy qo'llanmalar davolash-profilaktika muassasalarida amaliyotga tadbiriq etilishi uchun amaliy uslubiy yordam ko'rsatish belgilab berildi. Bundan tashqari tug'ruqning asoratsiz o'tishini ta'minlash, akusherlik amaliyotlarida zamonaviy og'riqsizlantirish usullarini qo'llash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadida Navoiy viloyati anesteziologlarining Toshkent shahar akusherlik va ginekologiya ilmiy tekshirish institutida malakasini oshirishga yuborish bo'yicha

¹⁴ Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 25-varaq.

¹⁵ Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 154-varaq.

¹⁶ Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 28-varaq.

VSSBning 2001-yil 13-iyunda №181-sonli buyrug'i chiqarildi. Ushbu buyruqning 1-ilovasiga muvofiq:

1. Qiziltepa tuman markaziy shifoxonasi anesteziologi – Bozorov Rustam. 20-iyundan 4-iyulgacha.
2. Navbahor tuman markaziy shifoxonasi anesteziologi – Yovqochev Alisher. 5-iyuldan 20-iyulgacha.
3. Xatirchi tuman markaziy shifoxonasi anesteziologi – Pirnazarov Olim. 20-iyuldan 4-avgustgacha.
4. Navoiy tuman markaziy shifoxonasi anesteziologi – Rizaev G'ayrat. 5-avgustdan 20-avgustgacha.
5. Konimex tuman markaziy shifoxonasi anesteziologi – Isabekov Beket. 4-avgustdan 19-avgustgacha.
6. RSHTYOIM anesteziologi – Bozorov Fayzullo. 21-avgustdan 4-sentyabrgacha¹⁷ malaka oshirish uchun o'qishga yuborildi.

Xullas, aytish mumkinki, viloyatda sog'liqni saqlash tizimidagi o'zgarishlar dinamikasi, xususan, moddiy-texnik bazaning yuksalib borishi, kadrlar siyosatining amalga oshirilishi, QVPlar faoliyatining mustahkamlab borilishi, tug'ruq jarayonlarining asoratsiz o'tishini ta'minlash, onalar va bolalar o'limini oldini olish, ularning salomatligi va ijtimoiy himoyasi yo'lida olib borilgan chora – tadbilar, sarflangan mablag'lar o'z natijalarini berdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 592 б.
2. Мирзиёев Ш.М. “Соғлиқни сақлаш тизимидаги ислохотларнинг янги устувор йўналишлари” мавзусидаги видеоселекторда сўзланган нутқ. // Халқ сўзи, 2018 йил, 9 ноябрь.
3. Мирзиёев Ш.М. Соғлиқни сақлаш тизимидаги ислохотларнинг янги устувор йўналишлари. // URL: <https://www.uzavtoyul.uz/>
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. // Халқ сўзи, 2018 йил, 29 декабрь.
5. Абдуллаев Б. Соғлом бола тарбияси давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан биридир. // Ҳуқуқ ва бурч. 2014 йил. – Б. 68.
6. Абдурахмонова Ф. Соғлом оила – соғлом жамият. // Ҳуқуқ ва бурч. 2009 йил. №10. – 64 б.
7. Бозоров З. Ўртачўл. – Қизилтепа, 2000. – 63 б.
8. Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 25-varaq.
9. Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 154-varaq.
10. Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 28-varaq.

¹⁷ Navoiy viloyati davlat arxivi. 297-fond. 1-ro'yxat, 12-jild, 34-varaq.